O etimologie complicată: *ciorchine*

Victor CELAC[*]

Key-words: *etymology, lexicography, diachronic semantics*

În cele ce urmează ne vom ocupa de etimologia substantivului *ciorchine*, cunoscut în limba comună cu sensurile „1. Grupare de flori sau de fructe constând dintr-un ax principal cu numeroase ramificaţii, racem; 2. Fructul viţei de vie, strugure” (cf. DA; DEX). În acest scop, vom trece în revistă atestările primare (textuale şi dialectale) şi pe cele secundare (lexicografice); vom prezenta soluţiile etimologice anterioare, pe care le considerăm neconvingătoare şi vom argumenta detaliat ipoteza etimologică pe care o susţinem[1].

1. Atestări textuale

Cele mai vechi atestări textuale cu *ciorchine* (şi cu varianta lexicală *ciorchină*) descoperite de noi apar în lucrarea lui N.A. Kretzulescu, *Manual de anatomie descriptivă,* Bucureşti, 1843:

> Numeroasele conuri de care se compune un plămân sunt atârnate pe bronhe întocmai ca *broboanele de struguri pe ciorchină* (p. 312).
>
> Coaja se află compusă de ţesătură de vase arterioase şi vânoase, ce se împleticesc împregiurul ţevilor ce duc udul şi care se află asemenea împleticite; tot în coajă se mai văd o mulţime de *grăunţi foarte mici adunaţi în fel de ciorchine* [„într-un fel de ciorchine”] (p. 324).

În lucrarea lui I. Penescu, *Manual de economie casnică...*, Bucureşti, 1846, substantivul apare o dată, fiind vorba de o atestare la plural:

> Strugurii ce voim a-i păstra trebuie să fie culeşi într-un timp uscat şi fără nici un bob stricat... Punem apoi *ciorchinile de struguri* într-o ladă sau cutie rânduri, rânduri, îngrijind a aşterne fundul vasului şi a deosebi aceste rânduri între dânsele cu foi de piersic (p. 45-46).

[*] Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti, România.

[1] Adresăm sincere mulţumiri colegelor şi colegilor Ana-Maria Barbu, Iulia Mărgărit, Florin Vasilescu (Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti), Florin-Teodor Olariu (Institutul de Filologie „Al. Philippide”, Iaşi), Pârvu Boerescu (cercetător independent, Bucureşti) pentru observaţiile competente pe marginea unor versiuni în pregătire ale acestui articol, dintre care una a servit drept bază pentru comunicarea ştiinţifică prezentată de noi la cel de-al 14-lea Colocviu Internaţional al Departamentului de Lingvistică, Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti, pe data de 29 noiembrie 2014.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

În traducerea efectuată din franceză de Ion Brezoianu, *Curs elementar de agricultură şi de economia rurală* (după o lucrare a chimistului şi biologului francez François-Vincent Raspail), Bucureşti, 1850, am descoperit nişte descrieri ale noţiunilor „strugure” şi ciorchine”:

> Un *strugure* este compus dintr-un *ciorchin* şi din broboane mai mult sau mai puţin [tip. puţie] rotu[n]de... *Ciorchinul* coprinde un acid, o substanţă verde şi răşinoasă amară puţinel şi o ţesătură rătinoasă [cf. DLR s.v. rătinos „crengos, rămuros”] şi aţoasă (p. 596).

Am mai reperat o atestare la George Sion, *Din poeziile lui...*, Bucureşti, 1857:

> Prin înalta lui [a lui Dumnezeu] voinţă *pe ciorchină*-ngălbinesc / *Strugurii* ce fac vineţe care inimi veselesc (poezia Rugă, p. 222).

În lucrarea lui Iuliu Barasch, *Manualul de botanică silvică*, Bucureşti, 1861, substantivul ce ne interesează are un număr semnificativ de ocurenţe. Am remarcat că numai în două cazuri este vorba de o asociere cu fructul viţei de vie:

> *Ciorchina* ([fr.] grappe) se numeşte când flori pedunculate stau într-un mod neregulat împregiurul axei (s.e. [= spre exemplu] la *struguri*) (p. 23-24).
>
> Albinele sbor în grămedzi în forma unui *ciorchine de struguri*: fiecare albină ţiindu-se cu picioarele de dinainte încârligate la picioarele de dândărăt ale albinei care o procede în sbor (p. 276).

În toate celelalte cazuri, *ciorchine* (sau variante ale lui) se referă la flori sau fructe, altele decât fructul viţei de vie:

> *Cereşe* cu *flori în ciorchină* (p. 154).
>
> *Florile* s-arată încă ceva mai de timpuriu decât la ulmu precedinte şi *stau în nişte ciorchine* pe pedunculi scurte (p. 127; cf. atestări similare la p. 91, 105, 111, 133, 136, 137, 156, 157, 165, 169, 170, 173, 178, 199, 200, 201, 202, 207, 208).

Menţionăm că în lucrarea citată apare şi derivatul *ciorchinos* adj. „în formă de ciorchine; care produce fructe dispuse în *ciorchine*”, cu referire la alte plante decât viţa de vie:

> *Cereş ciorchinos* (p. 145, cf. şi atestările de la p. 156, 180, 182, 185, cu adjectivul respectiv).

Atestările ce urmează sunt extrase cu ajutorul Corpusului electronic de texte româneşti, viitorul Romtext, proiect în lucru în Departamentul de lexicologie şi lexicografie al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din Bucureşti. În cazul acestora, nu indicăm decât numele autorului (fără trimitere exactă la operă; acesta va fi semnul distinctiv al atestărilor reperate de noi cu ajutorul Romtextului):

> *Al. Odobescu*: Ţinând în mâini câte o *ciorchină de struguri.*
>
> *Ion Agârbiceanu*: Fire de *cânepă* de sămânţă, drepte, puternice, grele de *ciorchine*, îi îmbată, cu miresme, pe bătrân şi pe nepot...; Înfloreşte acum *coada şoricelului – o floare în ciorchine albe*, cu mireasmă dulce, care aduce aminte de iasmin...; *Sânziene* galbene şi albe cu *ciorchinele lor de floricele* gingaşe.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

Barbu Ştefănescu Delavrancea: Am găsit un *ciorchine* de *corniţă* coaptă...; Pe-alocurea viile se mlădiau, încărcate cu *ciorchini*, pe aracii plecaţi de greutatea rodului...; Pletele lui albe şi creţe parcă sunt nişte *ciorchini de flori albe.*

Jean Bart: *Ciorchine* de banane.

Mateiu Caragiale: Purtând *ciorchine de struguri.*

I. Teodoreanu: Olguţa ciuguli câteva boabe dintr-un *ciorchine*, rostogolindu-le pe masă...; În mijlocul plafonului atârna solemnul *ciorchine de aramă poleită al unui candelabru.*

H. Papadat-Bengescu: *Ciorchinii* lâncezi, galbeni şi violeţi ai *salcâmilor* târâtori.

Ion Pillat: *Ciorchine* de şopârle.

Am selectat aceste atestări pentru a arăta diversitatea „obiectelor” la care se poate referi substantivul *ciorchine*: poate fi vorba de diverse plante: *cânepă, coada şoricelului, sânziene, flori de salcâm,* chiar şi *banane*. Sunt posibile şi asocieri în plan figurat: de pildă, poate fi vorba de *un ciorchine de oameni agăţaţi de uşa tramvaiului*... sau chiar de un *ciorchine de şopârle*.

Evident că acest substantiv apare la foarte mulţi alţi scriitori de după 1900; semnalăm, însă, absenţa lui *ciorchine* în operele unor scriitori moldoveni precum Vasile Alecsandri (6 volume „citite” cu ajutorul calculatorului), Mihai Eminescu (16 volume), Ion Creangă (toată opera).

2. Atestări lexicografice

Cea mai veche atestare lexicografică descoperită de noi provine din *Condica limbii rumâneşti*, un amplu dicţionar elaborat de boierul Iordache Golescu, păstrat în manuscris la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti (cotele 844-850) şi datat circa 1832. Lexicograful înregistrează forma *ciorchină*, cu pl. *ciorchine* şi cu explicaţia: „ciorchinele îs din aţele viţei dă care atârnă broboanele strugurelui” (ms. nr. 850, fila 144 verso)[2].

Cuvântul este apoi înregistrat în *Vocabularul purtăreţ rumânesc-franţozesc...* al lui J.A. Valian [= Vaillant], tipărit la Bucureşti în 1839, p. 164: „ciorchină, [pl.] -*e*, f[em]. – [fr.] «grappe, rafle»”.

În 1840, în *Vocabularul franţezo-românesc* al lui P. Poenaru, F. Aaron şi G. Hill, Bucureşti, tom I, p. 768, *ciorchine* apare în cadrul definiţiei pentru fr. *grappe* : „ciorchină de strugure; orice alte broboane, flori sau roade ce cresc în formă de ciorchină”.

Cuvântul apare apoi în 1850, în *Vocabularul românesc-nemţesc* al lui Andrei Iser, tipărit la Braşov, p. 249: „ciorchină f., pl. -e «die Traube»”.

Iată alte câteva dicţionare din a doua jumătate a secolului al 19-lea în care apare cuvântul ce ne interesează:

Raoul de Pontbriant, *Dicţiunar româno-frances*, Bucureşti / Göttingen / Paris / Leipzig, 1862, p. 132: „ciorchină f[em]. pl. -*e* [...] [fr.] *grappe* f.”.

Vocabulariu român-nemţesc de Sava Popovici Barcianu, Sibiu, 1868, p. 39, ca şi versiunile ulterioare (îngrijite de D.P. Barcianu, fiul lui Sava Popovici Barcianu), din 1886 (p. 108) şi din 1900 (p. 125) conţin următoarele informaţii:

[2] Îi mulţumim domnului Pârvu Boerescu pentru semnalarea acestei atestări.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

„ciorchină s.f. ; ~ *de struguri* – [germ.] *die Weintraube* [în ed. 1868: *die Traube*]; ~ *fără broboane* – [germ.] *der Traubenkamm*".

Ion Costinescu, *Vocabular româno-frances*, vol. I, Bucureşti, 1870, p. 191: „ciorchin s[ubst]. etr. [= neutru]; *un ciorchin de strugur: un strugur de poamă de vie* – [fr.] *grappe*".

Substantivul figurează, desigur, practic, în toate dicţionarele generale din jurul anului 1900 şi din deceniile următoare (folosim siglele din bibliografia publicată în DLR. Tomul I. Partea a 3-a. Litera *D. D – Deînmulţit*, 2006): DDRF (vol. 1, 1893), ŞĂINEANU (începând cu ediţia întâi, 1896); ALEXI, W. (1906); RESMERIŢĂ, D. (1924), ca să nu mai vorbim de alte dicţionare bine cunoscute, precum CADE, SCRIBAN, DA, DM, DEX şi altele. Remarcăm, însă, absenţa lui din următoarele dicţionare mai vechi: ANON. CAR. (cca 1650); LEX. MARS. (cca 1700); KLEIN, D. (1780/1801); DLRU (1822); LB (1825); mai menţionăm că în CLEMENS (dicţionar german-român, 1822), s.v. *Traube* apare doar echivalentul românesc *strugur*; în CLEMENS, 1823 şi 1838, partea de dicţionar român-german, lipseşte *ciorchină/ciorchin* (iar în partea de dicţionar german-român, lipseşte intrarea *Traube*); în STAMATI, V. (dicţionar german-român, 1852) s.v. *Traube* apar echivalentele româneşti *strugur, ciucur*, dar lipseşte *ciorchine*; în următoarele sinteze cu date de ordin lexicografic privind limba română veche – D. BOGDAN, GL.; DERS; MIHĂILĂ, D. – substantivul *ciorchine* şi variantele lui lexicale lipsesc.

3. Atestări dialectale

Pentru a ne face o imagine asupra circulaţiei în graiurile dacoromâne a substantivului *ciorchine*, am încercat să valorificăm datele din atlasele româneşti.

În ALR II, s.n. vol. I, h 230 „Păsările ciugulesc strugurii" apar sinonime precum *struguri*[3] (cel mai frecvent), *poamă, boabe*, dar *ciorchine* lipseşte.

Consultând hărţile consacrate întrebării [1201] din chestionarul NALR, „Ce storci ca să faci vin", am descoperit substantivul nostru într-un singur punct al hărţii 345 din NALR–Mold. şi Bucov., vol. III: este vorba de punctul 620 (Tătărani – Vaslui), unde apare sintagma „*ciorchine de poamă*". În restul reţelei de pe harta respectivă, ca şi în hărţile consacrate întrebării [1201] din alte atlase regionale – ALRR–Mar., vol. II, h 485; NALR–Olt., vol. III, MN p. 83; ALRR–Munt. şi Dobr., vol. III, MN p. 144, ALRR–Trans., vol. IV MN, pl. 290, NALR–Cr., vol. III, h. 606 – apar alţi termeni, cel mai adesea, *struguri* şi *poamă.*

În hărţile consacrate întrebării [1206] „Cum îi spui la ceea ce rămâne după ce se storc strugurii şi din care se face o băutură?" (pentru „tescovină") apar cel mai adesea termeni precum *borhot, tescovină, comină, boască, prăştină, boştină* (ALRR–Mar., vol. II, h 489; NALR–Olt., vol. III, h 490; ALRR–Ban., vol. II, h 396; ALRR–Munt. şi Dobr. vol. III, h. 376; NALR–Mold. şi Bucov., vol. III, h 349). În schimb, substantivul discutat apare în patru puncte izolate din ultimul atlas menţionat în paranteza precedentă: *ciorchini*, în punctele 483 (Ostra – Suceava), 496 (Zvoriştea – Suceava) şi 502 (Bosanci – Suceava), la care se adaugă forma *ciorchină* în punctul 519 (Hăneşti – Botoşani).

[3] Aici şi în continuare literarizăm formele înregistrate în atlase.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

În hărţile consacrate întrebării [1152] „Cum se numeşte partea din măr care rămâne după ce-ai mâncat mărul?” [pentru „Cocean (la măr)”] apar diverşi termeni precum *cocean, cotor* etc. (NALR–Olt., vol. III, h 478; ALRR–Ban., vol. II, h 372; ALRR–Munt. şi Dobr., vol. III, h. 355; NALR–Mold. şi Bucov., vol. III, h 323). Substantivul nostru apare numai în două puncte izolate din NALR–Mold. şi Bucov., vol. III, h 323: în forma *ciurchin*, în punctul 519 (Hăneşti – Botoşani), la care se adaugă sintagma *ciorchin de măr*, în punctul 606 (Ivăneşti – Vaslui).

În hărţile consacrate întrebării [1167] „Cum numiţi ceea ce rămâne din prune după ce aţi făcut ţuica?” (pentru „borhot”) de către diverse atlase regionale am găsit numai o singură atestare a substantivului discutat, reprezentată de răspunsul „*borhot, ciurchin*”, din NALR–Mold. şi Bucov., vol. III, 334 p. 519 (Hăneşti – Botoşani).

În hărţile consacrate întrebării [1207] (noţiunea „Rachiu de tescovină”) de către diverse atlase regionale am găsit numai o singură atestare a substantivului discutat, reprezentată de răspunsul „*rachiu de ciorchină*”, din NALR–Mold. şi Bucov., vol. III, h 334, p 519 (Hăneşti – Botoşani).

Printre răspunsurile la chestiunea [2141] „Cum zici la ceea ce rămâne după ce ai mâncat boabele de struguri?” de pe planşele 69-70 din ALRR–Munt. şi Dobr., vol. V, se atestă, de multe ori, substantivul cu formele *ciorchină, ciorchine, ciorchin*, sporadic şi *ciorpină* etc., atât cu sensul impropriu, corespunzător întrebării, cât şi în sintagme precum *coadă de ciorchine,* de unde se recuperează sensul uzual „strugure (cu boabe)”; în plus, menţionăm că în câteva puncte, subiecţii anchetaţi au adăugat precizări de tipul „*ciorchina e cu boabe cu tot*”, care sugerează, de asemenea, sensul uzual. În NALR–Olt., vol. IV, pl. 111, conţinând răspunsuri la aceeaşi întrebare, forma *ciorchin* s-a înregistrat numai într-un singur punct (970), celelalte variante ale substantivului lipsind.

Datele consacrate chestiunii [2142] „Cum ziceţi la strugurii care au boabe mici şi rare, pentru că a plouat când era via în floare?” de pe planşa 70 din ALRR–Munt. şi Dobr., vol. V, atestă substantivul nostru, cu sensul uzual, numai într-un singur punct (719), fiind vorba de sintagma *ciorchine sterp.*

Menţionăm aici şi D. TERM. VITIC., unde s.v. *ciorchină* şi *ciorchinos*, se găsesc unele date dialectale, în mare parte corespunzătoare celor înregistrate în DA şi în atlase.

În concluzie, *ciorchine* (cu variantele lui) apare masiv în graiurile din Muntenia şi Dobrogea, pe lângă sensul din limba comună fiind consemnat adesea şi sensul „ax ramificat al strugurelui, fără boabe” (cf. şi DGS vol. 1, p. 251, pentru situaţia din graiurile dacoromâne sudice). În plus, *ciorchine* apare sporadic în Moldova şi în Bucovina, aici remarcându-se localitatea Hăneşti – Botoşani (p 519 din reţeaua NALR–Mold. şi Bucov.) unde forme precum *ciorchină, ciurchin* au fost notate cu sensurile „tescovină”, „borhot” şi „cocean (la măr)”. Ne putem întreba dacă nu cumva este vorba aici de o implantare recentă a unui fenomen lingvistic din partea de sud a domeniului dacoromân.

4. Sugestii şi ipoteze etimologice pe care le considerăm nesatisfăcătoare

În continuare vom prezenta ipotezele etimologice propuse de predecesori, pe care le considerăm nesatisfăcătoare. Primele trei ipoteze, ce au vrut să vadă în

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

ciorchine un element moştenit din latină, întâmpină dificultatea reprezentată de faptul că atestările româneşti sunt foarte târzii: am arătat că atestările textuale încep din 1843, iar cele lexicografice încep din 1832. *Ciorchine* denumeşte o realitate prea importantă pentru o societate ca cea din ţările române, bazată pe agricultură, ca să nu apară deloc în surse anterioare secolului al XIX-lea, presupunând că ar fi moştenit. Alte circumstanţe ce ne îndeamnă la aceeaşi rezervă sunt reprezentate de faptul că paralelismele cu eventuali termeni romanici corespunzători sunt puţin numeroase şi, în plus, unele sunt discutabile, precum şi de faptul că termeni corespunzători lipsesc în dialectele româneşti suddunărene. Mai atragem atenţia că româna are termenii vechi, cu sens corespunzător, *auă* şi *strugure*. Primul este moştenit din latină, cel de-al doilea, în schimb, este, după toate probabilităţile, fie din substratul prelatin, fie tot din latină. Ni se pare mai puţin probabil ca limba română să fi avut nevoie de trei termeni cu aproximativ acelaşi sens (*auă, strugure, ciorchine*) chiar de la începuturile ei (v. Nuţă 1979–1980 pentru precizări privind semantismul şi răspândirea teritorială a unora dintre aceste cuvinte).

4.1. Într-un prim moment, Sextil Puşcariu şi I.-A. Candrea / Ov. Densusianu, neincluzând substantivul *ciorchine* în PEW (1905), respectiv în CDDE (1907–1914), s-au abţinut să-l atribuie fondului de cuvinte moştenite din latină. Ulterior, însă, Puşcariu a argumentat că ar putea fi vorba de un continuator al unui derivat specific latinei populare orientale: **circ(u)lina* (< *circ(u)lus*, dim. de la *circus* „cerc") (Puşcariu 1924–1926: 1558; 1929–1930: 309–313; DA). Un argument în plan motivaţional ar fi reprezentarea strugurelui cu o mulţime de *cercei* atârnaţi. În plus, pentru ideea de *mulţime* (cu care ar corespunde valoarea sufixului colectiv *-ina*), este invocat paralelismul cu germ. *Traube* „strugure", care ar fi înrudit cu vechiul germanic **throp* „mulţime, turmă", cf. fr. *troupeau* „turmă".

Această ipoteză etimologică a fost susţinută şi de Ov. Densusianu 1931: 174–177, care insistă pe ideea de „întors, sucit în cercuri", şi invocă, în plus, o serie de presupuse paralelisme în planul limbilor romanice: un termen dialectal italian provenit din *circellus* „cercel, cerc mic", cu sensul „inflorescenţă de nuc şi de stejar", după REW 1939 (dar Densusianu a consultat ediţia întâi sau a doua; în ediţia definitivă, a treia, apărută în 1935 datele sunt parţial modificate), precum şi termeni dialectali italieni şi veneţieni, cu sensul „strugure", proveniţi din *rotulus* „roată mică", după REW 7397. Etapele evoluţiei formale ar fi: lat. **circlina* > rom. **cerchină* > *ciorchină* > (cu schimbare de gen) *ciorchine/ciorchin.*

REW_3 1947, Nachträge, pare să accepte această etimologie, de vreme ce menţionează sub etimonul *circulus*, la rubrica derivate, rom. *ciorchină*, cu trimitere la articolul lui Puşcariu 1929–1930. Ipoteză provenienţei lui *ciorchine* din lat. *ciuc(u)lina* este acceptată fără rezerve şi în NDU (2008).

4.2. George Giuglea 1988: 277–278 (studiu publicat iniţial în 1948) respinge etimologia **circ(u)lina*, dată de Puşcariu şi susţinută de Densusianu şi propune etimoanele lat. **cerric(u)lus* sau **cerric(u)lonem* (< *cirrus* „smoc, tufă", pentru care v. REW_3 1949), invocând paralelismul aproximativ cu sp. *cerrejon* „mănunchi mic", care, după părerea lui Giuglea, ar putea proveni tot din lat. **cerric(u)lus* sau **cerric(u)lonem.* Giuglea consideră că genul originar este masculin şi că etapele evoluţiei formale ar fi: rom. **cer(e)chiune* > **cerchiun* > **ciurchiun*> **ciorchin.*

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

4.3. Anterior, Gr. Creţu, în glosarul din MARDARIE, LEX. p. 372, propusese etimonul lat. **surc(u)linus* (< *surc(u)lus* „ramură tânără, vlăstar; altoi, butaş; aşchie etc.”), dar această etimologie este imposibilă din considerentul că lat. *su-* iniţial nu devine *cio-* în română: cf. etimologia general acceptată *surcel/surcea* < lat. *surcellus* (etimon înrudit cu *surculus*, cf. paralelismul în plan morfologic *catellus/catullus* etc.).

Alte ipoteze etimologice, pe care le considerăm la fel de neconvingătoare, au vrut să vadă în *ciorchine* un împrumut.

4.4. În SDEM, p. 491, se propune ipoteza împrumutului din ucr. *čuprina* „moţ, părul lung din vârful capului sau de pe frunte”, cu invocarea unei metateze, sub influenţa lui *curpăn*, urmate de palatalizare: [pri] > [rpi] > [rki]. Această etimologie nu poate fi acceptată deoarece *ciorchine* nu circulă în graiurile de tip nordic (v. datele dialectale de mai sus; v. şi faptul că atestările mai vechi sunt în marea lor majoritate din autori munteni precum: Kretzulescu, Barasch, Al. Odobescu, M. Caragiale, Delavrancea, Topârceanu, Papadat-Bengescu), precum şi din cauza nepotrivirilor de ordin fonetic: formele de tip *ciorpin, ciorpină* (citate în SDEM) nu pot reprezenta etapa mai veche din biografia acestui cuvânt; ele sunt forme foarte slab atestate, susceptibile de a fi inovaţii relativ recente, formate prin hipercorectitudine (v. situaţia lor în DA).

4.5. B. Petriceicu-Hasdeu 1983 [1878]: 433-434, discutând în treacăt originea substantivului *ciorchine*, menţionează o variantă moldovenească *sorpin*, după Săulescu, *Arhiva Albinei Româneşti* (fără o trimitere mai precisă; nu am reuşit să confirmăm această variantă), combate etimologia dată de Cihac (pentru care v. mai jos) şi invocă, fără a şi-o asuma, o eventuală apropiere de turc. *salqum* (dar este vorba, în realitate, despre etimonul substantivului *salcâm*).

4.6. În TDRG, ŞĂINEANU (toate ediţiile de la sf. sec. al XIX-lea şi din prima jumătate a sec. al XX-lea), DEX, MDA, *ciorchine* figurează cu „etimologie necunoscută”. În CADE el apare fără nicio indicaţie etimologică, fapt pe care îl putem asimila cu „soluţia” dicţionarelor precedente. Byck/Graur 1933: 44, menţionează *ciorchin, ciorchine, ciorchină*, pl. *ciorchini, ciorchine*, într-o serie de lexeme despre care afirmă că forma lor primitivă nu este cunoscută; deducem, implicit, că şi etimologia era considerată de cei doi lingvişti tot necunoscută.

5. Sugestii şi ipoteze etimologice pe care le considerăm orientate în direcţia corectă

Anticipând, anunţăm că etimologia ce ni se pare cea mai potrivită pentru *ciorchine* este: „de la *ciochină*, cu inserarea unui [r]”. Înainte de a prezenta argumentele de care dispunem, vom trece în revistă sugestiile (neconvingătoare şi neargumentate) în acest sens pe care le-am descoperit în câteva dicţionare mai vechi (le expunem în ordinea crescătoare a preciziei lor).

5.1. Cel mai vag şi neconvingător din această serie este CIHAC II, 53, care porneşte de la *cioacă* „cioară”, fiind vorba de o variantă de la *ceucă*. Confuzia pe care i-o putem atribui lui Cihac (*cioacă* „cioară” *versus* omonimul *cioacă* „vârf de munte; proeminenţă; cârlig etc.”) ar putea salva atâta cât se poate din soluţia lui. De altfel, Cihac este ridiculizat de Bogdan Petriceicu-Hasdeu (1983 [1878]: 433–434) pentru efectul comic al acestei confuzii; pasajul respectiv, în stil de pamflet al lui

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

Hasdeu, poate fi rezumat astfel: „*cioaca* «cioara» este neagră; există struguri de aceeaşi culoare; deci *ciorchine* poate avea originea în *cioacă* «cioară»”.

5.2. SCRIBAN enumeră succint diverse ipoteze care, după părerea noastră, se exclud reciproc, fără a se decide pentru vreuna, dar oferind o motivaţie prezentată ca şi cum ar fi valabilă pentru toate: „var. din *ciochină* ori *ciucure* ori din *chiciură,* că strugurele e ca un cârlig ori ca un canaf”. Vom reţine doar partea „din *ciochină*”, eventual şi asemănarea cu „un canaf”. Remarcăm însă că, în acelaşi dicţionar, s.v. *ciochină* figurează explicaţia etimologică următoare: „probabil rudă cu it. *ciocca* «strugure», dim. *ciocchina* şi înrudit cu *ciorchină*”. Reţinem de aici aluzia la înrudirea dintre *ciochină* şi *ciorchină*.[4]

5.3. CDER nr. 1986 s.v. *ciorchină* indică pe primul loc, ca punct de plecare, substantivul *cioc* : „De la *cioc,* cu suf. *-ină,* şi cu infixul *r* ca în *fişcă* > *frişcă, fîţîi* > *fîrţîi,* etc., cf. *ciochină,* şi it. *ciocca* «ciorchine»”. Reţinem de aici ideea cu „infixul *r*” şi apropierea de *ciochină.*

5.4. În cazul LM I, 686, prezentarea este afectată de excese latiniste: autorii primului dicţionar academic al limbii române postulează o serie de forme originare având grupul consonantic [kl] – *ciorclină* (= *ciorchină*), *ciorclinu* (= *ciorchinu*), *cioclină* (= *ciochină*), după modelul unor cuvinte moştenite precum *chema* < lat. *clamare*; *ureche* < lat. *oricla* (clas. *auricula*), ca şi cum orice [ḱ] românesc provine în mod necesar din [kl], ceea ce este adevărat numai în cazul cuvintelor moştenite, nu şi în cel al cuvintelor de alte origini. Cu toate acestea, aici, în LM, apare exprimată absolut univoc legătura genetică *ciochină* > *ciorchină*:

> *Ciorchină* s.f. şi *ciorchin* m., pronunţate ca *ciorkină, ciorkin*, cu *l* muiat în loc de: *ciorclină* s.f. şi *ciorclinu* m. ... în forma aceeaşi cu *cioclină*[5], adaus cu un *r*.

Sensurile atribuite de lexicografii-latinişti acestui cuvânt sunt: 1. „mai des şi proprie-zis despre mănunchiul ce formează baccele [= boabele] aceluiaşi strugure”; 2. „aplecat [= aplicat] şi la baccele altor fructe unite într-un mănunchi”; pentru ultimul sens figurând contextul ilustrativ *ciorclinu de cerasie* [= *cireşe*].

6. Situaţia în limba română a substantivului *ciochină* şi a derivatelor sale

Având în vedere ipoteza etimologică ce ni se pare cea mai sustenabilă, schiţată mai sus – *ciochină*, cu inserarea lui [r] > *ciorchină* > *ciorchine* – vom prezenta succint în cele ce urmează situaţia lui *ciochină* în limba română. Sensurile atribuite de dicţionare sunt: „partea din spate, în formă de proeminenţă (de obicei, bifurcată), a şeii, de care se pot lega diverse bagaje etc.”. Acest sens, cu siguranţă,

[4] Am confirmat existenţa în italiană a substantivului *ciocca*, menţionat de SCRIBAN. El apare în DELI, vol. 1, p. 240, cu sensurile „mucchietto, mazzetto, spec. di capelli”, atestat dinainte de 1321, şi „ciuffo di foglie, fiori o frutti, attaccati allo stesso ramo”, atestat din 1477; etimologia lui *ciocca* este neclarificată, v. detalii *loc. cit.*; v. date şi sensuri suplimentare în ZINGARELLI şi în TLIO; în ceea ce priveşte presupusul diminutiv it. *ciocchina*, menţionat de Scriban, nu am reuşit să confirmăm existenţa lui – nu l-am descoperit în ZINGARELLI, DELI, TLIO. În orice caz, eventuala înrudire dintre rom. *ciochină, ciorchină* şi termenii italieni menţionaţi de Scriban nu este clară, fiind vorba de o problemă ce depăşeşte cadrul cercetării de faţă.

[5] *Cioclină* = *ciochină*, v. LM 1, p. 682.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

originar[6], a servit ca punct de plecare pentru câteva sensuri secundare. Este vorba, pe de o parte, de sensul „curea fixată dinapoia şeii, prevăzută cu găuri, pentru fixarea diverselor bagaje” (VALIAN [1839]; COSTINESCU [1870]; ŞĂINEANU [1896 şi ediţiile următoare]; TDRG; ŞIO II/1, p. 129-130; HODOŞ, D.; CADE; DA), de unde apoi „curea la harnaşament” (DA) şi, pe de altă parte, de sensul „cârlig purtat de ţăranii de la munte la brâu, servind la agăţarea şi transportarea unor obiecte” (DDRF; ŞĂINEANU [1896 şi ed. următoare]; ŞIO II/1, p. 129-130; TDRG; RESMERIŢĂ; DA, SCRIBAN; DEXI)[7].

6.1. Substantivul *ciochină* s.f. prezintă o vechime a atestărilor apreciabilă. El este atestat mai întâi ca antroponim. După $TDRG_{2\text{-}3}$, care valorifică datele din DOR, p. 235, cea mai veche atestare provine dintr-un document în slavonă din Ţara Românească din 1502, unde se găseşte numele *Ciuchină* (= DIR, B, XVI, p. 12). G. Mihăilă în DLRV, p. 86, înregistrează o atestare din 1507: „*Ciochina Malai*”, tot dintr-un document slavon.

În plus, am descoperit numeroase atestări, ca antroponim, începând din primele decenii ale secolului al XVII-lea (DIR, A, IV, p. 9, doc. din 1616; DRH, B, XXIII, p. 155, doc. din 1630; DRH, B, XXIV p. 209, doc. din 1633; DRH, B, XXXIV p. 184, doc. din 1649; DRH, B, XXXV p. 147, doc. din 1650 etc.). În ŞTEFANELLI, D. C. p. 232, găsim un document din 1793 unde este menţionat de trei ori oronimul *Ciochina* („*săntem moşinaşi şi răzăşi la muntele Ciochina*”).

Ciochină există şi prezent ca antroponim (v. Iorgu Iordan în DNFR, p. 124 [*Ciochină,* dar şi *Ciochin* şi *Ciochinaru*], 130 [*Ciuchină, Ciuchina*]) şi ca toponim (v. Iorgu Iordan în TR, p. 389, 505 [*Ciochina*, în judeţele Iaşi, Ialomiţa, Teleorman şi în fostul judeţ Vlaşca; *Vârful Ciochinului, Izvorul Ciochinului*, din toponimia minoră a com. Odăile, jud. Buzău; *Vatra Ciuchinarilor*, în fostul raion Fălticeni). În ce priveşte tipul cu [r], *ciorchină*, observăm că el nu a pătruns în toponimie şi nici în antroponimie, ceea ce concordă cu statutul său de element relativ recent apărut în limbă.

6.2. Prima atestare textuală cu *ciochină* ca apelativ apare în 1791, într-un document publicat în URECHIA, I. R., tom. II, p. 319. Este vorba de un *nart* (= listă de preţuri maxime fixate de autorităţi pentru vânzarea anumitor mărfuri) stabilit sub oblăduirea domnului Ţării Româneşti, Mihai Şuţu. La rubrica „Cheresteaua” pentru „*ciochine*” se indică preţul de 15 bani (în aceeaşi rubrică mai apar preţuri precum: „*scânduri de tei pentru uşi, una*”– 12 bani; „*pari obli, suta*” – 1 taler; „*nuelile* [sic!] *curăţite, mia*” – 1 taler 30 bani). Este vorba desigur de *ciochină* „partea dinapoi a şeii, confecţionată din lemn, de obicei bifurcată, de care se pot agăţa bagaje, haine, arme etc.”. Această atestare şi multe altele, din scriitori precum C. Stamati, C. Negruzzi, A. Pann, N. Filimon (*Păturică încinse iataganul, puse două pistoale la brâu şi alte două la* ***ciochina şelei***), I. Creangă, Al. Odobescu, dar şi din poezia populară (*El cârlanul şi-l lua,* / *La* ***ciochine*** *şi-l lega* / *Şi cu roibul iar pleca*), au fost deja prezentate în DA şi în TDRG s.v. Alte atestări, din poezia populară, au fost reperate cu ajutorul Romtextului:

[6] Etimologia lui *ciochină* este o problemă ce depăşeşte cadrul contribuţiei de faţă. Ipotezele care ni se par cele mai plauzibile sunt : de la *cioacă* „cârlig” sau de la *cioc* „parte ascuţită a unui obiect, cârlig” (DELR; v. tot aici detalii, precum şi alte ipoteze, mai puţin convingătoare).

[7] Sensul „osul rotund de la glezna piciorului”, consemnat în DA şi în alte dicţionare, nu este real, cf. discuţia detaliată de mai jos.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

În palmă că-l prijunea, / La *ciochină* l-atârna [paloşul].

Tot umblând din stână-n stână / Cu cântarul la *ciochină*, / Turma-ntreagă colinda, / Oile că-şi număra.

Un berbece că-mi prindea, / Şi-ncă unul de frigare / Şi-o mioară de căldare / Şi iar foaie şi-o lalea, / Patru armuri mi-i făcea, / La *ciochine* mi-i punea, / Colo-n vale se lăsa.

Cu cinci frâne la *ciochină*.

6.3. Deşi în limba actuală *ciochină* este aproape necunoscut, situaţia lui în limba română din secolele trecute (până spre începutul secolului al XX-lea) era diferită, în sensul că era vorba de un substantiv bine implantat în limba acelei perioade. El făcea parte din terminologia calului, mai exact, din seria unor vechi termeni de harnaşament precum *căpăstru, frâu, ham, şa* etc. După cum substantivele menţionate au dezvoltat diverse expresii figurate (*a duce pe cineva de căpăstru*; *a pune şaua pe cineva* „a supune, a constrânge pe cineva să facă ceva”, *a se ţine tare în şa* „a fi stăpân pe situaţie; a fi sigur de ceva”; *a trage la ham* „a munci din greu”, *a ţine în frâu* „a potoli, a stăpâni”), la fel şi *ciochină* face parte dintr-o expresie: *a lăsa* (sau *a trece, a pune, a spânzura*) *ceva* (sau *pe cineva*) *la ciochină* „a neglija, a da uitării”. Această expresie este definită şi ilustrată în ŞIO, TDRG, DA: Iordache Golescu este citat în ZANNE, P., în ŞIO şi în DA cu expresia *a spânzura la ciochină*; se mai semnalează o atestare din Al. Odobescu (DA s.v.: „Vameşul *pusese cartea domnească la ciochină* şi nu vrea să dea călugăraşilor ce li se cădea”). Adăugăm următoarele atestări, descoperite de noi cu ajutorul Corpusului electronic de texte:

D. Bolintineanu, *Corespondenţă*: Apropo de istorie: cum merge lucrarea ta? Nu ar trebui *să o pui la ciochină*, ci din contra, să lucrezi mereu.

Klopştock, *Feciorul*: Treci la loc, putoare! Te ţii de bilete de amor şi îţi pierzi vremea pupându-te cu câinii în bot şi gramatica *o treci la ciochină*!

Al. Odobescu, *Corespondenţă*: Mă mângâi pre cât se poate cu ideea că multele ocupaţiuni te fac a mă cam *pune la ciochină***.**

Adăugăm faptul că Lazăr Şăineanu 1999 [1887]: 230, discută expresia *a pune pe cineva la Cucuiata,* definind-o prin „a pune pe cineva la ciochină” („L-a pus la Cucuiata, identic cu «l-a pus *la ciochină*» adecă «l-a uitat»”). Acest pasaj ni se pare deosebit de grăitor, deoarece se vede clar că expresia este folosită la nivel de metalimbaj, pentru a defini o altă expresie! Adăugăm faptul că expresia *a pune pe cineva la ciochină* apare în numeroase dicţionare mai vechi, precum: BARCIANU (1868; 1886; 1900); COSTINESCU (1870); ŞĂINEANU (1896 şi ediţiile următoare); ALEXI, W. (1906); RESMERIŢĂ, D. (1924); HODOŞ, D. (1929).

Aceeaşi expresie (*a pune pe cineva la ciochină*), cu un sens diferit şi cu o circulaţie mai limitată (jud. Argeş), este atestată în UDRESCU, GL., p. 42, fiind definită prin „a avea pe cineva la mână; a-l aranja; a-l pune bine”. Acest sens se explică firesc prin analogia cu obiectele sau armele agăţate la *ciochina* de la şaua calului, care sunt disponibile pentru a fi folosite în orice moment.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

În conformitate cu DA şi TDRG, substantivul *ciochină* apare şi în cadrul unui proverb: *Dobânda mare rupe ciochinile* (C. Negruzzi), cu varianta *Dobânda multă rupe ciochinile* (A. Pann), cu înţelesul rezultat din reprezentarea evidentă „prada, vânatul etc. greu poate deteriora ciochinele”. Pornind de la imaginea descrisă de acest proverb, Ion Creangă, alcătuieşte o frază deosebit de expresivă: (Spânul către Harap Alb) „Dacă ţi-i vorba de-aşa, ai să-ţi *rupi ciochinile* umblând şi tot n-ai să găseşti slugă cum cauţi d-ta, că pe-aici sunt numai oameni spâni”.

6.4. Menţionăm faptul că o parte dintre sensurile secundare ale lui *ciochină* (pentru care v. mai sus, 4.1.), cu anumite modificări de nuanţă, au fost preluate de derivatele *ciochinár* s.n. (atestat din 1898, DA) şi *ciochináre* s.f. (atestat din 1913, DA) Pentru primul se consemnează sensurile „nasturele dindărătul şeii de care se pot agăţa diverse obiecte; mănunchi de cureluşe scurte, având la capete ochiuri sau inele, de care vânătorii atârnă păsările vânate”; pentru cel de-al doilea (care are o circulaţie mai limitată), sensul „curea de legat desagii la ciochină [= la partea proeminentă a şeii]” (cf. şi, pentru *ciochinare* : SCRIBAN; pentru *ciochinar*: CDER nr. 1957; DEX).

În UDRESCU, GL. p. 42, apar derivatele diminutivale *ciochineá* s.f. „curea (sau curmei) cu care se leagă hamul calului de hulube; opritoare”, *ciochinéte* s.m. „id.”, *ciochinúţă* s.f. „id.”.

7. Evoluţia de la *ciochină* la *ciorchină/ciorchine*

În aceste condiţii, am putea detalia procesele prin care, în plan referenţial, s-a ajuns de la „ciochină” la „ciorchine” în felul următor: cureluşa sau mănunchiul de cureluşe prevăzute cu găuri, pentru a agăţa diverse obiecte (sau păsări vânate) etc. (adică *ciochina* sau *ciochinarul*), atunci când sunt folosite conform destinaţiei, prezintă o asemănare semnificativă cu imaginea unui *strugure.* Din punctul de vedere al semnificantului, s-a ajuns la forma *ciorchină* prin intercalarea lui [r], această formă specializându-se ulterior cu sensurile cunoscute în limba actuală: „inflorescenţă; strugure”.

7.1. Apariţia lui [r] poate fi văzută ca o simplă evoluţie spontană[8]. Totodată, ea se poate explica prin fonetică sintactică, adică prin anticiparea lui [r] în sintagme

[8] V. Nandris 1963: 195–198, care discută despre diverse tipuri de epenteze. Al. Graur vorbeşte despre „o căutare a unui nou echilibru în organizarea complexului sonor” (1968: 52) prin „adăugarea unei consoane la sfârşitul silabelor terminate în vocală” (1968: 52). Fr. Kiraly semnalează „epenteza unui *r* în împrumuturile maghiare” (1990: 190). În acelaşi sens, Emil Suciu se referă la intercalarea de „consoane suplimentare, neetimologice, în complexul sonor al cuvintelor” (2009: 262), indicând printre motive: „nevoia de închidere a unor silabe terminate în vocală” (2009: 262). Iată câteva exemple selectate din lucrările citate:

*ar**ş**ic* < tc. *aşık* (Graur 1968: 51; DELR; dar e posibil ca intercalarea lui [r] să se fi produs deja în turcă, v. Suciu 2009: 264);

*ar**j**un*, var. de la *ajun* (Nandris 1963: 198; Graur 1968: 51);

*ar**ş**ău, har**ş**eu*, *ar**ş**eu*, var. de la *aşău* s.n. (Trans., Ban.) „hârleţ, cazma” < magh. *ásó* (Graur 1968: 51; Kiraly 1990: 190; DELR);

*ar**v**at*, *ar**v**ad*, var. de la *avat* s.m. „numele unor specii de peşte” < tc. *havut*, **havat* (Suciu 2009: 264; 2010: 60);

*ar**v**ocat*, var. de la *avocat* (Nandris 1963: 198);

*boar**ş**e*, var. de la *boaşe* pl. (Graur 1968: 51);

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

precum *ciochină de strugure* > *ciorchină de strugure* (sintagme de tipul *ciorchină de strugure* apar la PENESCU, M. [1846]; BARASCH, BOT. [1861]; Al. Odobescu; M. Caragiale; H. R. Patapievici etc.). O evoluţie fonetică de aproximativ acelaşi tip – inserarea lui [r] –, dar având ca punct de pornire derivatul *ciochinar*, a fost reperată de noi la Pop 1964: 17: „Pe începutul, *ciorchinarul* de la brâul vânătorului *se face strugure* de trupşoarele pestriţe"; probabil, în acest caz, *ciochinar* a devenit *ciorchinar* sub influenţa lui *ciorchine*, prin etimologie populară. Aşadar, în această etapă, când vorbitorii nu mai sesizează niciun fel de legătură în plan genetic între *ciochină*, *ciochinar*, pe de o parte, şi *ciorchine*, pe de altă parte, procesul asociativ a funcţionat ca şi în trecut: *mulţimea trupuşoarelor pestriţe* agăţate laolaltă este asemuită firesc cu un *strugure*. Cf. încă o probabilă etimologie populară de acelaşi tip la H. Papadat-Bengescu: „Să fi văzut ieri *ciorchinele* de păsări calde!" (fiind vorba, evident, de un vânător cu prada lui).

7.2. Spre deosebire de mai vechiul substantiv *ciochină*, care a dezvoltat mai multe expresii şi un proverb (v. mai sus), pentru *ciorchine* se poate semnala numai utilizarea figurată de tipul *ciorchine de oameni*, cu referire la grupuri compacte de persoane, de regulă, călători agăţaţi de scările unor mijloace de transport în comun (cf. citatul: „Pe fiecare scară de vagon atârna un *ciorchine de oameni*" [Ioanid 1999: 257]). Caracterul relativ recent al acestui tip de reprezentare ni se pare evident – e posibil să avem de a face, în acest caz, cu un calc după fr. *grappe humaine*.

În esenţă, evoluţia de la *ciochină* „parte a şeii..." la *ciorchine* „inflorescenţă; strugure" poate fi descrisă ca un proces de resemantizare sau de trecere a cuvântului dintr-un câmp onomasiologic în altul: din terminologia calului în terminologia „părţi ale plantelor". Odată cu perioada industrială, calul, implicit, şi piesele de harnaşament, şi-au pierdut mult din importanţa pe care o aveau în viaţa comunităţii (putem face abstracţie de hipism). Este vorba, aşadar, de o cădere în desuetudine a realităţilor legate de utilizarea calului, combinată cu factorul creativităţii lingvistice (ce se exercită neîncetat). Mai observăm că, una dintre cauzele care au condus la marginalizarea, aproape eliminarea din limbă, a tipului mai vechi, fără [r] (*ciochină*), aparţinând terminologiei calului, trebuie să fi fost chiar apariţia tipului nou, cu [r] (*ciorchină*), care şi-a consolidat rapid poziţia în limbă, concomitent cu reîncadrarea

---

*bo**r**joc*, *bo**r**jog*, var. de la *bojoc* (reg.) „plămân" (Graur 1968: 51; DELR);

*bu**r**luc*, var. de la *buluc* < tc. *bülük* (Suciu 2009: 264; 2010: 123);

*cea**r**şit* s.m. (înv.) „spion" < tc. *çaşıt* (Suciu 2009: 264; 2010: 197; DELR).

*cio**r**lama*, var. de la *ciulama* < tc. *çullama* (Suciu 2009: 264; 2010: 259; DELR)

*coa**r**jă*, var. de la *coajă* (Graur 1968: 51; dar este posibil să fie vorba şi de influenţa protosl. *kora* „coajă", după DA);

*cocioa**r**bă* s.f., var. de la *cocioabă* (PAŞCA, GL. 21; DELR mss);

*ciu**r**lin* s.m., var. de la *ciulin* „plantă" (DELR);

*ho**r**şaf* s.n. (reg.) „fiertură de fructe", cu var. *o**r**şav, o**r**şaf, hoşav, oşaf* < tc. *hoşaf* (Suciu 2010: 413);

*ma**r**jă*, var. de la *majă* s.f. „chintal" < magh. *mázsa* (DLR; Kiraly 1990: 190);

*ma**r**şină*, *mă**r**şină*, var. de la *maşină* (Nandris 1963: 198; Graur 1968: 51; DLR);

*mo**r**coşi*, var. de la *mocoşi* (DLR);

*st**r**afidă*, *st**r**ăfidă*, var. de la *stafidă* (Nandris 1963: 198; DLR).

Din alt punct de vedere, această modificare fonetică poate fi considerată ca fiind aproximativ similară cu ceea ce s-a numit „despicarea lui [l]", cf. Loşonţi 2001: 35 sqq, cu exemple precum *cioc**ă**l**ie* (< *cioacă*) > *ciocâ**rl**ie* „pasăre" (dar există şi alte explicaţii pentru originea acestui cuvânt); **c**ă**l**an* (dim. de la *cal*) > *câ**rl**an*, *do**l**og/dă**l**og* > *dâ**rl**og*, *scăfă**l**ie* (< *scafă*) > *scăfâ**rl**ie* etc. şi cu bibliografie.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

în terminologia „părţi ale plantelor”. Situaţii similare sunt reprezentate chiar de cele câteva exemple de „despicare” a lui [l] citate în nota 8: tipul originar (*călan* [augmentativ de la *cal*], *scăfălie*, *ciocălie*, *dolog*) este, practic, necunoscut în limba actuală, prezentând adesea sensuri diferite faţă de tipul evoluat (*cârlan*, *scăfârlie*, *ciocârlie*, *dârlog*). Un alt aspect, care a favorizat consolidarea rapida în limbă a lui *ciorchine* „fructul viţei de vie” poate să fie reprezentat şi de slăbirea poziţiei pe care o deţinea *auă* în limba veche, care va fi lăsat o „căsuţă goală” în microsistemul semantic respectiv. Printre cauzele care vor fi dus la marginalizarea lui *auă* un loc de frunte îl ocupă, probabil, chiar corpul său fonetic redus.

7.3. Continuitatea dintre „ciochina de la şaua calului” şi „inflorescenţă”, ni se pare clar sugerată de atestarea următoare, unde substantivul *ciochină* se referă la nişte inflorescenţe de stuf: *Colo-n depărtare se pierde orizontul într-o dungă roşietică a* ***ciochinelor de stuf****, ce predomneşte toată vegetaţia de pe acele locuri, împestrită ici-colea cu pâlcuri de răchiţi, sălcii şi lozii* (Stamati-Ciurea 1898: 36).

Mai adăugăm, în acelaşi sens, că, în DA s.v. *ciorchine* apare, printre alte variante, forma *cioptină*, sprijinită cu trimiterea la revista „Dacoromania” an IV, 1924–1926, 1558. În locul la care se trimite se află raportul anual al activităţilor ştiinţifice din cadrul Muzeului Limbii Române, fiind menţionate succint datele esenţiale ale unei comunicări ţinute de S. Puşcariu la data de 5 mai 1924:

> *ciorchină* < lat. **circulina ?* (Lacea comunică *ciorpin*, Diculescu: *cioptină*).

La o analiză mai atentă a variantei „cioptină”, comunicate de Diculescu, putem observa că, foarte probabil, este vorba de o notaţie aproximativă pentru rostirea regională [čopťină], care se raportează însă la *ciochină*, nu la *ciorchină* (cf. rostiri regionale similare: [kopťil] / [kopḱil] / [koťil] / [koḱil] „copil”, [lupťi] / [lupḱi] / [luťi] / [luḱi] „lupii”, [oťi] „ochi”, [ureťe] „ureche”). În măsura în care informaţia oferită de Diculescu se bazează pe o situaţie reală, avem a face cu încă o preţioasă verigă în argumentarea provenienţei lui *ciorchină* din *ciochină* (care se adaugă atestării din Stamati-Ciurea), fiind vorba aici de tipul *ciochină* (fără [r]), cu sensul „strugure”[9].

Credem că în aproximativ acelaşi sens poate fi interpretat antroponimul notat *Ciopina* în DIR B II, 120, într-un document din 1612 din Muntenia[10]: „Dă domnia mea această poruncă”... jup<ă>neasei Velicăi, jupăneasa Vodei banul, ca să fie volnică cu aceasta carte a domnii méle de să-ş ţie ai ei ţigani, pre nume: *Ciopina* cu feciorii-ş, Bordea „şi” Gloabeş şi Dumitru şi Bunul şi Dan şi cu toată fămeia lui, pentru că aceşti ţigani ce sănt mai sus scriş<i> au fost ai jupînései Velicăi de moşie de la părinţii ei” (porţiunile din ghilimele sunt traduceri ale editorului, corespunzătore cu textul slavon intercalat în documentul original).

Cf. şi un titlu de baladă, precum *La ciopina bradului*, menţionat în notele editorului la: B. Petriceicu-Hasdeu 2004: 695. Din păcate, nu avem posibilitatea de a examina textul baladei, fiind vorba de o serie de balade evocate doar cu titlurile lor („ale căror texte nu există în răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu”).

[9] Ca atare, forma *cioptină* (comunicată de Diculescu) ar fi trebuit plasată în DA s.v. *ciochină*, a cărei rostire regională este, nu s.v. *ciorchine*.

[10] Nu se indică localizarea mai precisă.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

De altfel, o atestare similară, dar prezentând deja tipul cu [r], este furnizată de următoarele versuri dintr-o baladă populară: „Sus la vârful muntelui, La *ciorchina bradului*” (MATEESCU, B., p. 124). Sensul nu ni se pare tocmai clar: poate fi vorba de „con de brad” sau de „ciot de brad” (de care se pot agăţa arme, haine etc.).

Tipul cu hipercorectitudine ([-pi-]) apare şi în DICŢ. DIALECTAL 5, p. 180, s.v. *ciupinii*, în citatul : „Cârlănaşul i-aducea / Iar Codreanul mi-l lua / La *ciupinii* [sic!] mi-l lega / Şi cu roibul tot pleca”. Se precizează că sensul este necunoscut. Sursa acestui citat este o culegere de poezii populare din 1960, în conformitate cu bibliografia dicţionarului citat, care menţionează că forma respectivă ar mai fi atestată şi în satele Iezărenii-Vechi (fostul raion Lazovsk, Rep. Moldova) şi Doina (fostul raion Cantemir, Rep. Moldova). Suntem convinşi că avem a face cu o rostire a cuvântului *ciochină* „partea de la şa de care se pot agăţa diferite obiecte”. Remarcăm că, în etapa culegerii, forma a fost, probabil, notată greşit (ne referim la partea finală notată *-ii*, presupunând că textul rostit trebuie să fi fost: *La ciupină mi-l lega*), iar în etapa redactării, ea a fost lematizată greşit: „*ciupinii* subst. m. pl.”, neputându-i fi atribuit un sens.

PAŞCA, GL., p. 18, înregistrează, din comuna Răhău, jud. Alba, forma cu [r], *ciorchină*, având însă sensul lui *ciochină*, „oblâncul şeii”.

7.4. Un alt aspect – schimbarea de gen *ciorchină* s.f. > *ciorchine* s.m. – poate fi detaliat prin presupunerea că, într-o etapă intermediară, substantivul va fi fost neutru. Cu o singură excepţie – COSTINESCU, *Vocabular*... 1870 (v. mai sus), care precizează că *ciorchin* este de genul neutru – toate dicţionare româneşti consulate îl dau pe *ciorchine* şi variantele lui ca termeni masculini sau feminini. Credem că opinia lui Costinescu poate fi confirmată. Se ştie că există o serie de neutre provenite din substantive feminine la origine, prin influenţa formei de plural, cf. Byck/Graur 1933: 37 (şi *passim*), de unde notăm exemplele :

> *Basnă*, pl. *basne*, nou singular *basn*, devenit *basm* s.n.
> *Colindă*, pl. *colinde*, nou singular *colind* s.n.

Pornind de la forma feminină originară – *o ciorchină, două ciorchine* –, într-o etapă intermediară substantivul a devenit neutru – *un ciorchin, două ciorchine*. În sprijinul acestei ipoteze citǎm următoarele date textuale:

> BARASCH, BOT. (1861): pe lângă atestările ca masc. la sg.: *un ciorchine...; în forma unui ciorchine*, apar şi forme de fem. pl. precum: *nişte ciorchine...*; *formeadză ciorchine piramidale*.
>
> B. Ştefănescu Delavrancea : pe lângă atestarea ca masc. la sg.: *ciorchinul de strugure*, apare forma de fem. pl.: *ciorchine roşii, galbene sau violete*.
>
> I. Teodoreanu, *La medeleni*: pe lângă atestarea ca masc. la sg.: *un ciorchine*, apare forma de fem. pl.: *ale ciorchinelor*[11].

Apoi, trecerea lui *ciorchin / ciorchine* de la neutru la masculin va fi fost favorizată, foarte probabil, de atracţia sinonimică din partea lui *strugure*/*strugur* s.m.

Credem că sensul pe care l-am calificat drept impropriu – „ax ramificat al strugurelui, fără boabe” – atestat în graiurile din sudul domeniului dacoromân şi în

[11] Aceste atestări, care, la nevoie, pot fi înmulţite, ar trebui să conducă la consemnarea în dicţionarele limbii române a variantei neutre *ciorchin*, pl. *ciorchine.*

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

unele surse din secolul al XIX-lea (v. situaţia din ALRR–Munt. şi Dobr., vol. V, pl. 69-70, detaliată mai sus; v. şi explicaţia dată de Iordache Golescu [„ciorchinele îs din aţele viţei dă care atârnă broboanele strugurelui”], precum şi atestările din Kretzulescu [„broboanele de struguri pe ciorchină”], din Brezoianu [„un strugure este compus dintr-un ciorchin şi din broboane...”] şi din George Sion [„strugurii... îngălbenesc... pe ciorchină”]) reprezintă, din punct de vedere al genezei, etapa mai veche: axul sau coada cu ramificaţii de care sunt prinse boabele de strugure corespunde, *mutatis mutandis*, cu *ciochina* „cureluşă sau mănunchi de cureluşe pentru agăţat diferite obiecte”. Sensul din limba comună, „strugure” („cu tot cu boabe”, cum precizează unii dintre subiecţii ale căror răspunsuri sunt prezentate pe planşa citată mai sus) este creat, desigur, ulterior, prin metonimie („întreg pentru parte”). Mai atragem atenţia asupra faptului că sensul vechi, „ax ramificat al strugurelui, fără boabe”, persistă la nivel rezidual în conştiinţa vorbitorilor. Aşa explicăm faptul că, în ALR II, s.n. vol. I, h 230, consacrată unei întrebări indirecte pe tema „Păsările ciugulesc strugurii” au fost notate lexeme precum *struguri* (cel mai frecvent), *poamă*, *boabe*, dar nu şi *ciorchine*: interesul păsărilor ciugulitoare este îndreptat nemijlocit spre *poame*, *boabe*, nu spre *ciorchină*, axul de care sunt prinse fructele.

Toate aceste fapte pot fi învestite cu rolul de „verigi” (regăsite), aparţinând de diverse planuri: fonetic, morfologic, semantic, care probează suficient geneza: *ciochină* „partea dinapoi a şeii” > „curea sau mănunchi de curele de care se pot agăţa diferite obiecte” > „mănunchiul alcătuit din obiectele agăţate” > „mănunchi, cu referire la părţi ale unor vegetale: stuf, cânepă, porumb etc.” > apariţia tipului cu [r] – *ciorchină* etc. – şi specializarea lui cu sensurile „inflorescenţă; strugure”.

În DELR, vol. II, p. 265 se exprimă părerea că etimologia lui *ciorchine* este „nesigură” şi se citează ca posibile două ipoteze etimologice: 1. „lat. **circlīna* [...]” (susţinută de Puşcariu şi Densusianu); 2. „de la *ciochină* [...]” (susţinută în LM, SCRIBAN, CDER şi, în prezentul articol, de noi)[12].

8. Un sens-fantomă a lui *ciochină*

Dorim să profităm de această ocazie pentru a încerca să reglăm o chestiune ce nu are legătură cu problema centrală de care ne-am ocupat – etimologia lui *ciorchine* – ci cu tratarea adecvată în plan lexicografic a lui *ciochină*. Printre sensurile atribuite acestui substantiv (pentru care v. mai sus) figurează şi următoarea accepţiune: „os rotund de la glezna piciorului” (DDRF [1893]; ŞĂINEANU [ed. 1, 1896 şi următoarele]; ŞIO II/1, p. 129-130; RESMERIŢĂ; HODOŞ, D.; DA; SCRIBAN; CDER nr. 1957; NDU [2008]; DEXI). Credem că prezenţa acestui sens în dicţionare se explică exclusiv prin analiza greşită în plan semantic efectuată în DDRF, primul dicţionar în care sensul apare. Aici sensul respectiv este ilustrat prin următoarea atestare din I. Creangă:

[12] Menţionăm că am participat, în calitate de redactor, la elaborarea acestui articol lexicografic din DELR, însă membrii comisiei DELR nu au fost în totalitate convinşi de argumentarea noastră (care, în momentul respectiv, nu era atât de detaliată cum este în articolul de faţă), optând să menţioneze ca posibilă şi ipoteza lui Puşcariu.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

Dacă ţi-i vorba de-aşa, ai să-ţi *rupi ciochinile* umblând şi tot n-ai să găseşti slugă cum cauţi d-ta, că pe-aici sunt numai oameni spâni (discutată detaliat mai sus).

În realitate, este vorba, desigur, de sensul „cureluşă legată dinapoia şeii...” (povestitorul ne spune că Harap Alb era călare). Simptomatică, în sensul interpretării noastre, ni se pare prezenţa, în această frază, a verbului *a rupe*, acelaşi care apare şi în proverbul citat mai sus („Dobânda mare / multă *rupe ciochinile*”). Ulterior, fără discernământul necesar, sensul „os rotund de la glezna piciorului” a fost preluat în ŞIO, cu sursa „DDRF”, deşi citatul respectiv din Creangă a fost plasat în ŞIO sub sensul „curea dinapoia şeii...”, cum este firesc. La fel procedează DA (poziţionează citatul din Creangă la sensul „curea dinapoia şeii...”), cu singura deosebire faţă de ŞIO că citează pentru sensul „os rotund de la glezna piciorului” deja două surse: „DDRF, ŞIO”. E uşor de observat că mutarea acestui citat din Ion Creangă la locul care i se cuvine trebuia să aibă drept consecinţă desfiinţarea sensului „os rotund de la glezna piciorului”, rămas fără nicio atestare! Toate celelalte dicţionare (dintre care majoritatea nu dau citate) au preluat sensul „os rotund de la glezna piciorului” prevalându-se de autoritatea DA, fără niciun fel de verificare. Adăugăm că şi Emil Suciu 2006: 245, ocupându-se de etimologia lui *ciochină* (respingând ipoteza prezentă în majoritatea dicţionarelor cum că ar fi vorba de un împrumut din tc. *çıkın* „boccea, traistă” şi înclinând spre o legătură cu *cioacă* şi *cioc*), perpetuează acest sens fantomatic, enumerând, deci, printre accepţiunile lui *ciochină* şi sensul „maleolă, osul gleznei”.

Bibliografie

Byck/Graur 1933: Jacques Byck / Alexandru Graur, *De l’influence du pluriel sur le singulier des noms en roumain*, în „Bulletin linguistique”, I, 3–53.

Densusianu 1931: Ovid Densusianu, *Însemnări şi rectificări*, în „Grai şi suflet”, V, 173-178.

Giuglea 1988: George Giuglea, *Fapte de limbă. Mărturii despre trecutul românesc. Studii de istoria limbii, etimologie, toponimie.* Ediţie îngrijită, introducere, tabel cronologic, note şi indice de Florenţa Sădeanu. Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Graur 1968: Alexandru Graur, *Tendinţele actuale ale limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Ioanid 1999: Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Bucureşti, Humanitas.

Király 1990: Király Francisc, *Contacte lingvistice. Adaptarea fonetică a împrumuturilor româneşti de origine maghiară*, Timişoara, Editura Facla.

Loşonţi 2001: Dumitru Loşonţi, *Soluţii şi sugestii etimologice.* Bucureşti, Univers Enciclopedic, Colecţia „Etymologica”.

Nandris 1963: Octave Nandris, *Phonétique historique du roumain*, Paris, Klincksieck.

Petriceicu-Hasdeu 1983 [1878]: Bogdan Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550–1600*, Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de G. Mihăilă. Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1983 [prima ediţie: 1878].

Petriceicu-Hasdeu 2004: Bogdan Petriceicu-Hasdeu, *Opere*, vol. VII. *Folclor literar*. Ediţie critică de I. Oprişan. Bucureşti, Academia Română / Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă / Institutul de Istorie şi Teorie Literară „G. Călinescu”.

Pop 1964: Ionel Pop, *Instantanee din viaţa animalelor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Puşcariu 1924–1926: Sextil Puşcariu menţionat în *Raportul anual al şedinţelor Muzeului Limbii române*, în „Dacoromania”, IV, 1551–1562.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

Puşcariu 1929-1930: Sextil Puşcariu, *Etimologii*, în „Dacoromania”, VI, 305–332.
Nuţă 1979-1980: *Precizări privind semantismul şi răspândirea teritorială a unor cuvinte latine din terminologia viticolă: auă, lăuruscă, poamă*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară” (Iaşi), XXVII, 145–148.
Stamati-Ciurea 1898: Constantin Stamati-Ciurea, *Răsunete din Basarabia,* Cernăuţi, Edit. H. Pardini / Soc. Tipografică Cernăuţeană.
Suciu 2006: Emil Suciu, *Cuvinte româneşti de origine turcă*, Bucureşti, Editura Academiei Române, Colecţia „Etymologica”.
Suciu 2009: Emil Suciu, *Influenţa turcă asupra limbii române.* Vol. I: *Studiu monografic*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Suciu 2010: Emil Suciu, *Influenţa turcă asupra limbii române.* Vol. II: *Dicţionarul cuvintelor româneşti de origine turcă*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Şăineanu 1999 [1887]: Lazăr Şăineanu, *Încercare asupra semasiologiei limbei române. Studii istorice despre tranziţiunea sensurilor.* Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi indice de Livia Vasiluţă. Timişoara, Editura de Vest, 1999 [prima ediţie: 1887].

Sigle[13]

CDER = Alexandru Ciorănescu, *Dicţionarul etimologic al limbii române*, ediţie îngrijită şi traducere din limba spaniolă de Tudora Şandru-Mehedinţi şi Magdalena Popescu Marin, Bucureşti, Editura Saeculum I. O., 2002 [ediţia originară: 1958–1966].
DELI = Manlio Cortelazzo / Paolo Zolli, *Dizionario etimologico della lingua italiana*, Bologna, Zanichelli, ediţia a doua, 1999 [prima ediţie: 1979–1988].
DELR = *Dicţionarul etimologic al limbii române*. Volumul I. *A–B*. Redactori responsabili: acad. Marius Sala, Andrei Avram, membru corespondent al Academiei.. Bucureşti, Editura Academiei Române/Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, 2011.
DICŢ. DIALECTAL 5 = *Dicţionarul dialectal*, vol. 5, redactor responsabil Rubin Udler, Chişinău, Ştiinţa, 1986.
DLRV = Gheorghe Mihăilă, *Dicţionar al limbii române vechi (sfârşitul sec. X – începutul sec. XVI)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1974.
DNFR = Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
DOR = N.A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei, 1963.
D. TERM. VITIC. = Ion Nuţă, *Dicţionar de termeni viticoli*. [Vol.] I: *Denumiri pentru soiuri de struguri*. Iaşi, Universitatea „Al. I. Cuza”. Centrul de Lingvistică, Istorie, Literatură şi Folclor, 1989.
SDEM = *Scurt dicţionar etimologic al limbii moldoveneşti*, red. N. Raevschi, M. Gabinschi, Chişinău, Academia de Ştiinţe a R.S.S. Moldoveneşti, 1978.
TLIO = Beltrami (Pietro G.) (dir.), 1998–. *Tesoro della Lingua Italiana delle Origini*, Firinze, CNR/Accademia della Crusca, site internet : http://tlio.ovi.cnr.it/TLIO.
TR = Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, [Bucureşti], Editura Academiei Republici Populare Române, 1963.
ZINGARELLI = Nicola Zingarelli, *Vocabulario della lingua italiana*, Bologna, Zanichelli, ediţia a zecea, 1970 [prima ediţie: 1917–1922].

[13] Pentru siglele neexplicate aici îi rugăm pe cititori să se raporteze la bibliografia publicată în DLR. Tomul I. Partea a 3-a. Litera *D. D – Deînmulţit*, 2006.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)

A difficult etymology: *ciorchine* ‘bunch’

In this paper, the etymology of the Romanian lexeme *ciorchine* is treated. The meaning of this word comprises the following significations: „1. Group of flowers or fruits, disposed alongside a main axis with numerous ramifications, raceme. 2. The fruit of the vine, grape.” To this end, the primary (textual and dialectal) and secondary (lexicographical) attestations are reviewed; the earlier etymological solutions proving to be unconvincing, an etymological hypothesis is proposed and maintained.

We consider that the word *ciorchine* is derived from the substantive *ciochină* „the back side of the saddle”, with the following semantic evolution of the significations: „strap or bunch of straps on which one can hang different objects at saddle” > „bunch of hanged objects” > „bunch, as related to different parts of plants: reed, hemp, corn”, concomitantly with the apparition of the [r] type *ciorchină* etc. – and its attaining the specialized significations „inflorescence; bunch of grapes”.

The data we rely on for our hypothesis are:

– the difference in attestation of the word *ciochină* (attested in Romanian in 1502) as compared to the [r] type, *ciorchină* (first attested in Romanian in 1832);

– the occurrence of *ciochină* in Romanian in a series of phrases and proverbs and the development of a great number of derivatives (*ciochinar, ciochinare, ciochinuţă, ciochinea, ciochinete*);

– the existence of intermediary meaning and formal links: *ciochină* „inflorescence”, and possibly „fir cone”, *ciorchină* „saddle bow”;

– the presence in regional Atlases of attestations containing *ciorchină, ciorchin* etc., with meanings such as „the axis of the grape cluster, without grapes”, which we consider to be analogous with the meaning „bunch of leather straps on which one can hang different objects”.

Essentially, the evolution from *ciochină* „part of the saddle...” to *ciorchine* „inflorescence; bunch of grapes” might be construed as a process of re-semanticizing or passing of the word from an onomasiological field to another one: from the terminology defining „the horse” to that pertaining to „parts of plant”. During the industrial period, the horse and the harness pieces implicitly lost their importance to the common man (with the exception of horse racing). Thus, one is confronted with the diminishing of the importance of the customs related to horse utilization, combined with the linguistic creativity factor (which operates ceaselessly). One is also inclined to consider that one of the causes contributing to the decline, almost the abandonment of the older type, without [r] (*ciochină*), from the terminology related to horses, might have been the apparition of the newer type, with [r] (*ciorchină*), which has rapidly strengthened its position within the language by ranging itself within the terminology „parts of plants”. One can cite similar representative situations, such as the „splitting” of [l] in [rl]: the original type *călan* (augmentative for *cal* „horse”), *scăfălie, ciocălie, dolog* – are actually unknown in Romanian, often having different meanings as compared to the evolved type: *cârlan, scăfârlie, ciocârlie, dârlog*.

BDD-A24462 © 2016 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.108 (2026-11-18 00:49:35 UTC)